

EL PES DE LA TRADICIÓ

La formació del barri

Collblanc-la Torrassa, per la seva situació entre Barcelona i el nucli antic de l'Hospitalet, ha estat una zona força conflictiva, mitificada durant anys i que ara es troba en una realitat diferent a la dels altres barris formats per les últimes onades migratòries. Els murcians i almeriencs que varen fer possible el barri ahir són avui els catalans de sempre.

És per tot això que hem considerat necessari fer una petita síntesi de l'origen i formació del barri. Sense aquesta informació prèvia són difícils de comprendre les referències constants a altres temps que fan els participants al taller.

L'Hospitalet de Llobregat ha tingut un enorme creixement demogràfic (passa de 4.948 h. l'any 1900 a 272.578 h. l'any 1991). El punt d'arrencada d'aquest creixement es produeix per dues vies: una, per la instal·lació d'indústries en el mateix terme municipal, i l'altra, perquè l'Hospitalet comença a ser ciutat residencial respecte a Barcelona, acollint la població obrera que arriba atreta per la indústria barcelonesa i les grans obres de l'Exposició Internacional. Dins de l'Hospitalet, Collblanc-la Torrassa fou el barri més afectat, com a conseqüència de la saturació de Sants i la ubicació d'indústries i cases al llarg de la carretera de Madrid. En canvi, la segona onada migratòria 1955-75 donarà lloc a la formació del que anomenem els barris nous de la ciutat.

A la dècada dels trenta, la crisi mundial afectà també l'Hospitalet, provocant problemes d'atur. La Guerra Civil, si bé

primer significà la incorporació de molts refugiats, a la llarga implicà, fins a la dècada dels cinquanta, la disminució de la immigració.

El període de màxim creixement percentual es dona a la dècada 1920-30, i és a partir de les dades de distribució de la població per barris, segons els lloc de neixement, que ens podem fer una idea de la seva composició del paper que tingué en aquell període el barri d'estudi.

D'un total de 37.650h. que té l'Hospitalet l'any 1930, a Collblanc-la Torrassa n'hi viuen 21.185h., que procedeixen de:

Catalunya	10.181 (dels quals 3.160 són de l'Hospitalet)
Regió Murciana	4.063
Andalusia	1.768 (del quals 1.594 són d'Almeria)
País Valencià	2.877
Aragó	1.342
Resta Estat	772
Estrangers	151
Indeterminats	31

De tot això en surt un comportament cultural propi difícilment entès pels "hospitalencs d'ordre" i pels sectors "catalanistes". La distància entre Collblanc-la Torrassa i el Centre (3 Km) afavoria el desconeixement del barri per part de la gent del Centre, fins el punt que els funcionaris de l'Ajuntament consideraven un càstig haver d'anar a treballar a la tinència d'alcaldia de Collblanc-la Torrassa.

Hi ha raons objectives que expliquen la conflictivitat del barri a la dècada dels trenta. El fort creixement demogràfic s'havia produït sense planificació. L'especulació del sòl, l'abús en els lloguers, la manca de clavegueram, les condicions dels habitatges

en els ara coneguts com a “passadissos” (30m2 repartits en dues habitacions, el dormitori comú i la cuina menjador), generen problemes de salut pública. De fet, l'Hospitalet era el femer de Barcelona. Els escombriaires que eren a prop de la plaça Espanya, es traslladaren a Santa Eulàlia. També es produïen amb una certa freqüència casos de pesta bubònica i tifus que consolidaven la idea que els nouvinguts eren uns autèntics indesitjables. A més, cal fer esment a la situació política del moment, que no ajudava en res a la tranquil·litat del barri.

Si els primers anys de la República a l'Hospitalet es caracteritzen per la duresa en les relacions laborals, a partir de l'any 1933 hem de parlar d'un augment espectacular de l'acció directa contra els patrons. El procés revolucionari liderat per la CNT-FAI, es va veure accelerat pel triomf de les dretes a les eleccions generals del novembre de 1933. La Torrassa es va convertir en un focus revolucionari.

La proclamació del comunisme llibertari a l'Hospitalet, iniciat el 8 de desembre de 1933 paral·lelament a d'altres punts de l'Estat Espanyol, s'inicià a l'Hospitalet Centre, tingué importància a Santa Eulàlia, però fou a Collblanc-la Torrassa on es perllongà fins el dia 12. En aquests dies foren assaltats la Cambra de la Propietat i el local del Partit Republicà Radical. El dia 14 es va ocupar militarment la ciutat i començaren els escorcolls i la clausura de diverses entitats, com l'Escola Ferrer i Guàrdia o el Sindicat Unic.

Tal i com diu en Joan Camós en el seu llibre “L'Hospitalet, la història de tots nosaltres 1930-1936”, si fins a la proclamació del comunisme llibertari parlar de la Torrassa era parlar de marginació i de la “Murcia Chica” (despectivament, per la procedència dels seus habitants), a partir d'aleshores es va generalitzar la identificació FAI-Immigració-la Torrassa.

El centre neuràlgic de l'activitat associativa era la plaça

Espanyola. Al voltant del seus bars, com el Cafè Espanyol, can Cunill o l'Univers, s'hi trobaven tots els centres polítics, des dels radicals fins a l'Ateneu Racionalista, passant pels federals i l'Esquerra.

No podem donar una idea global de l'Hospitalet dels anys trenta sense fer esment de la "cultura popular", que s'articula entorn a centres socials i polítics, grups excursionistes, corals, tertúlies, ateneus, premsa... Cal que fem una aproximació al moviment associatiu d'aquests anys perquè sigui possible explicar-nos de forma coherent, l'associacionisme entre els seixanta i els setanta.

Plaça Espanyola quan encara existia l'edifici de "l'Univers" i posteriorment el bar Llorenç i el Club Pimpinela, actualment Banc Central.

Font: Lluís Abarca

Entre les entitats més fortament arrelades a l'Hospitalet, hi trobem les corals. L'any 1910, a Hostafrancs, en el domicili particular de Bartomeu Guardiola, es fundà la Societat Coral l'Univers. L'any 1926 traslladen el centre social a la plaça Espanyola, en un edifici que havia fet construir Josep Jordà i Polls i que va arrendar a la "Societat Coral i Instructiva l'Univers". A la planta baixa hi havia el cafè i billars, a dalt s'instal·là el teatre i sala de festes que, els dies feiners, servia d'escola privada per als fills dels socis. L'any 1929 ja tenia

150 socis i, a més de la coral, l'Univers englobava el Club Deportivo Torrasenc, el Club Ciclista de Collblanc, el Club Colombòfil, el Centre Excursionista, l'Univers Escacs Club, l'Escola per a infants i la Societat de Socors Mutus Obrers. Aquesta situació es mantingué fins després de la guerra, que es va vendre el local. Desaparegut l'Univers, el nou propietari senyor Llorens arrendà la sala al Club Pimpinela, ja degudament constituït com a entitat.

L'any 1927, també a la Torrassa, es constituí la coral Els Tranquils. Després de la Guerra Civil reapareixen, l'any 1947, amb el nom de Els Antics de la Torrassa. El 1929, a partir d'un grup esportiu, El Xut, es fundà l'Aurora de Collblanc.

A part de les actuacions que realitzaven a les seves entitats, les corals tenien especial importància a les festes majors que organitzaven les mateixes entitats del barri. A la Torrassa era l'Univers qui ho feia, a finals de juny.

Hi havia una ocasió, per Pàsqua, que totes les corals convergien: era a les caramelles. Això era degut a que hi participaven tots els grups de joves amb ganes de fer gresca.

Entre els esports, el que més èxit tenia era el futbol, representat des del 1909 per l'Hospitalenc Sport Club. El camp de futbol era situat a la carretera de Collblanc. El Club Sportiu Torrasenc fou fundat l'any 1917 i va mantenir una forta activitat fins el 1936, en què per raons de la guerra es desintegrà. Després, cap el 1942, reprengué la seva activitat. Inicialment, el camp es trobava en el carrer Llançà, però degut a la seva urbanització, s'instal·laren a la carretera de Collblanc. De fet, durant l'etapa del 1917-36, van haver-hi sis o set trasllats.

L'excursionisme de l'Hospitalet té la seva representació a Collblanc-la Torrassa a través del grup Progrés. Aquesta i d'altres

entitats excursionistes són les que varen organitzar les primeres curses a peu per la ciutat. Cal dir també que la majoria d'entitats culturals, com l'Univers, organitzaven excursions familiars.

El camp del ciclisme estava representat pel Club Ciclista Collblanc i també hi havia penyes colombòfiles, com la de l'Univers, Aucellaires l'Harmonia, Abril i la Societat Buchaires de Collblanc. També tenen una certa incidència la Penya Taurina Granero, el Club de guitarra Niño de la Huerta i la Peña Andaluza Vallejito.

L'Hospitalet va tenir dos ateneus llibertaris, el de la Torrassa i el de Santa Eulàlia. L'Ateneu Cultural Racionalista de la Torrassa fou inaugurat el 12 d'abril de 1931 i actuava com un veritable focus de cultura popular i alternativa. Les activitats bàsiques, a més de la biblioteca i les excursions, eren les conferències i els debats sobre temes culturals o ideològics.

Per acabar, cal que fem esment de les dues parròquies del barri, que han estat de vital importància en la configuració i desenvolupament de Collblanc-la Torrassa. Seguint un ordre cronològic citarem primer l'església de Sant Ramon, encara que la trobem emplaçada en el terme de Barcelona.

A començament de segle, l'actual barri de Collblanc és un petit nucli situat al llarg de la carretera de Madrid, entorn a l'històric Hostal de Collblanc. A la dècada dels vint, fa un gran salt que dóna com a resultat un suburbi de tipus residencial. Hem d'esperar, però, el 1930 per trobar l'església de Sant Ramon constituïda com a parròquia, ja deslligada del tot de Santa Maria dels Sants. Per parlar dels Desemparats, la que serà parròquia de la Torrassa, hem d'esperar el 1934, any en que el barri de Collblanc ha sofert un creixement persistent com a conseqüència, primer, de la instal·lació de forns de vidre, i després, de les obres del metro transversal. És, doncs, a partir d'aquest any 1934 que la

Torrassa té un nombre suficient d'habitants com per pensar en una parròquia pròpia: els Desemparats a la plaça Espanyola, amb Mossèn Enric Xicola al front.

Tota aquesta activitat, consolidada al llarg dels trenta, queda truncada amb la Guerra Civil. Després, res no serà igual. Les classes populars s'han quedat sense locals societaris i sense escoles laiques. Hi ha poca feina i molta gana. La societat es recupera molt lentament del desastre. Pràcticament durant els anys trenta s'havia arribat a la saturació horitzontal del barri, posteriorment el creixement demogràfic del barri es produirà per la substitució d'indústries per vivendes i la progressiva desaparició dels "passadissos". El resultat és un barri que l'any 1991 arriba a una densitat de 51.938 h/Km² a la Torrassa i 48.430 h/Km² a Collblanc, amb una estructura urbana molt deficient, carrers estrets, manca d'espais verds, saturació de vehicles a totes les voreres...